

УДК : 343.98:05

Петрова І. А., доктор юридичних наук, професор, завідувач лабораторії Харківського науково-дослідного інституту судових експертиз

Бандуріна Я. Ю., кандидат юридичних наук, провідний науковий співробітник Харківського науково-дослідного інституту судових експертиз

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
«АРОЦКЕРІВСЬКІ ЧИТАННЯ», ПРИСВЯЧЕНА 90-РІЧЧЮ ВІД ДНЯ
НАРОДЖЕННЯ ВИДАТНОГО ВЧЕНОГО-КРИМІНАЛІСТА
ЛЕВА ЮХИМОВИЧА АРОЦКЕРА**

**INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE «AROTSKER
READINGS», DEDICATED TO THE 90TH ANNIVERSARY OF THE FAMOUS
FORENSIC SCIENTIST LEV YUKHYMOVYCH AROTSKER**

Анотація. У статті міститься інформація щодо міжнародної науково-практичної конференції «Ароцкерівські читання», присвяченої 90-річчю від дня народження Л. Ю. Ароцкера. Конференція відбулася 25 травня 2017 року на базі Полтавського відділення Харківського науково-дослідного інституту судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса. Відповідно до програми «Ароцкерівських читань» заслухано та обговорено доповіді, присвячені пам'яті Лева Юхимовича Ароцкера – розробника фундаментальних основ етики судового експерта, засновника вчення про судову тактику, автора методики проведення не ідентифікаційних криміналістичних експертиз, одного із основоположників харківської школи судових експертів.

Окрему увагу у статті приділено обговоренню у ході пленарного засідання конференції теоретичних, загальнометодичних та процесуальних питань судової експертизи та криміналістики, а також інформації щодо організації судово-експертної діяльності, проведення різних видів судових експертиз та міжнародному досвіду у цій сфері діяльності.

Підкреслено, що обговорення проблем, розглянутих на «Ароцкерівських читаннях», відображає загальну зацікавленість учасників у зміцненні та подальшому розвитку міждержавної співпраці судово-експертних установ, вдосконаленні організаційної, науково-методичної, науково-дослідної, експертної роботи; наведено ухвалені учасниками конференції рекомендації.

Ключові слова: міжнародна науково-практична конференція, видатний вчений, учасники, судова експертиза, криміналістика, судово-експертна діяльність, Л. Ю. Ароцкер.

Аннотация. Статья содержит информацию о международной научно-практической конференции «Ароцкеровские чтения», посвященной 90-летию со дня рождения Л.Е. Ароцкера. Конференция проходила 25 мая 2017 года на базе Полтавского отделения Харьковского научно-исследовательского института судебных экспертиз им. Засл. проф. Н.С. Бокариуса. В соответствии с программой конференции было представлено и обсуждено доклады, посвященные памяти Льва Ефимовича Ароцкера – разработчика фундаментальных основ этики судебного эксперта, основателя учения о судебной тактике, автора методики проведения неидентификационных криминалистических экспертиз, одного из основоположников харьковской школы судебных экспертов.

Отдельное внимание в статье уделено обсуждению на пленарном заседании конференции теоретических, общеметодических и процессуальных вопросов судебной экспертизы и криминалистики, а также информации об организации судебно-экспертной деятельности, проведении разных видов судебных экспертиз и международному опыту в этой сфере деятельности.

Подчеркнуто, что обсуждение проблем, рассмотренных на «Ароцкеровских чтениях», отражает общую заинтересованность участников в укреплении и дальнейшем развитии межгосударственного сотрудничества судебно-экспертных учреждений, усовершенствовании

организационной, научно-методической, научно-исследовательской и экспертной работы. Приведены принятые участниками конференции рекомендации.

Ключевые слова: международная научно-практическая конференция, выдающийся ученый, участники, судебная экспертиза, криминалистика, судебно-экспертная деятельность, Л. Е. Ароцкер.

Abstract. The article contains the information about the international scientific-practical conference «Arotsker readings», dedicated to the 90th anniversary of the famous L. Yu. Arotsker. The conference took place on 25 May 2017 by the Poltava division of Honorary Professor M. C. Bokarius Kharkiv Research Institute of Forensic Examinations. We recall that over 60 people participated in the meeting including: representatives of the Ministry of justice of Ukraine, other bodies of State power of local self-governments bodies, forensic institutions of the Ministry of justice of Ukraine, Ministry of Internal Affairs, educational institutions, law enforcement agencies, courts, public and other organizations of Ukraine, the Republic of Lithuania, the Republic of Montenegro, of the Republic of Belarus, the Republic of Armenia, the Republic of Latvia and others.

19 people presented their reports and communications at the meeting. Considerable interest was aroused in the report of Dr. Habriele Yuodkaite-Hranskiene the Director of Institute of Forensic Sciences, Center Lithuania, associate Professor of criminal justice at faculty of law in Vilnius, the permanent representative of ENFSI, who made a brief presentation about forensic system of Lithuania. Not less interesting was the speech of Dr. prof Alexander Ivanovich – the Chairman of the Department of processing of evidence, court expert analyses and quality control – the Deputy Director of the forensic centre of the Republic of Montenegro, the permanent representative of the ENFSI, which presented the question about the organizational subordination of the forensic institutions in Europe.

According to the program «Arotsker readings» the reports devoted to the memory of L. Y. Arotsker – the developer of the fundamentals of the forensic experts' ethics, the founder of the doctrine of the trial tactics, the author of the methodology used in non-identification expertise, one of the founders of the Kharkiv school of forensic experts, were heard and discussed.

Significant attention was paid to discussion in plenary meeting of the conference «Arotsker readings» of theoretical, general methodological and procedural issues of forensic expertise and criminalistics, as well as information about the organization of forensic activities, carrying out various types of forensic expertise and the international experience in this area.

It was emphasized that the discussion of the issues on «Arotsker readings», reflects the common interest of participants in strengthening and further development of international cooperation of forensic institutions, the improvement of the organizational, scientific-methodical, scientific-research, expert work. The conference recommendations, approved by the participants, are given.

Key words: international scientific-practical conference, honoured scientist, participants, forensics expertise, criminalistics, forensic activities, L. Y. Arotsker.

25 травня 2017 р. на базі Полтавського відділення Харківського науково-дослідного інституту судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса відбулася міжнародна науково-практична конференція «Ароцкерівські читання», присвячена 90-річчю від дня народження видатного харків'янина, доктора юридичних наук, професора, провідного фахівця в галузі судової експертизи та криміналістики Л. Ю. Ароцкера.

У засіданні взяли участь понад 60 осіб, серед яких представники Міністерства юстиції України, інших органів державної влади та місцевого самоврядування, судово-експертних установ Міністерства юстиції України (Харківського, Київського, Одеського, Донецького, Львівського та Дніпропетровського науково-дослідних інститутів судових експертиз, Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності), Міністерства внутрішніх справ, вищих навчальних закладів, правоохоронних органів, судів, громадських та інших організацій України, Литовської Республіки, Республіки Чорногорії, Республіки Білорусь,

Республіки Вірменія, Латвійської Республіки. Усього на конференцію надійшло близько 100 доповідей та наукових повідомлень.

Урочисту частину пленарного засідання міжнародної науково-практичної конференції відкрив директор Харківського науково-дослідного інституту судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса Міністерства юстиції України, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України **Олександр Миколайович Ключев**.

Із привітанням до учасників конференції виступила начальник Управління експертного забезпечення правосуддя Департаменту з питань судової роботи та банкрутства Міністерства юстиції України, кандидат юридичних наук **Наталія Миколаївна Ткаченко**. Із вітальними словами до учасників звернулися директор Центру судової експертизи Литви, асоційований професор кафедри кримінального правосуддя юридичного факультету Університету Вільнюса, постійний представник у ENFSI д-р **Габріеле Юодкайте-Гранскіене** та керівник відділу обробки даних судово-експертних досліджень і контролю якості, заступник директора Судово-експертного центру Чорногорії, постійний представник в ENFSI д-р **Александар Іванович**.

Надіслані до організаційного комітету матеріали наукових доповідей учених і практиків у галузі судової експертизи, криміналістики та кримінального процесу дозволили визначити основні напрями роботи пленарного засідання й розмістити матеріали в збірнику, який видано та презентовано в ході відкриття конференції.

Відповідно до програми «Ароцкерівських читань» заслухано та обговорено доповіді, присвячені пам'яті Лева Юхимовича Ароцкера – розробника фундаментальних основ етики судового експерта, засновника вчення про судову тактику, автора методики проведення неідентифікаційних криміналістичних експертиз, одного із основоположників харківської школи судових експертів.

Із доповіддю щодо організації судово-експертної діяльності та міжнародного досвіду в цій сфері виступила начальник Управління експертного забезпечення правосуддя Департаменту з питань судової роботи та банкрутства Міністерства юстиції України, кандидат юридичних наук **Н. М. Ткаченко** «До питання про класифікацію та правовий статус суб'єктів судово-експертної діяльності в кримінальному провадженні». Вона звернула увагу на необхідність створення належного правового становища й нормативно-правового забезпечення організації діяльності державних судово-експертних установ, підвищення мотивації судових експертів і протидії корупційним проявам.

Директор Центру судової експертизи Литви д-р **Габріеле Юодкайте-**

Гранскіене виступила з «Короткою презентацією судово-експертної наукової системи Литви». Вона як основну перевагу інституціональної судово-експертної системи, що діє в Литві, відокремила такий комплекс чинників, як гармонізація судових експертиз, стандартизація методик, акредитація, наявність мінімальних стандартів щодо кваліфікації та компетенції судового експерта, упровадження в судово-експертну практику стандартів ЄС, публічність Реєстру судових експертів.

Заступник директора Судово-експертного центру Чорногорії д-р *Александр Іванович* презентував доповідь за темою «Організаційна підпорядкованість судово-експертних установ у Європі – сучасний стан», визначаючи організацію судово-експертних установ у країнах Європи, зауважив, що в основному й головним чином ці установи організаційно підпорядковуються міністерствам внутрішніх справ (поліції), однак у деяких країнах вони органічно входять до Міністерства юстиції.

Професор кафедри кримінально-правових дисциплін Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, доцент *М. Г. Щербаковський* зосередив увагу на структурі знань судового експерта та виділив такі складові знань, якими має володіти судовий експерт: спеціальні базові знання, спеціальні експертні знання (основні), спеціальні експертні знання (додаткові) та правові знання.

Директор Дніпропетровського науково-дослідного інституту судових експертиз *Д. Ю. Порошин* звернув увагу на актуальні питання підготовки експертних кадрів на сучасному етапі, зокрема він підкреслив, що кваліфікаційні вимоги до експертів є досить високими й ґрунтуються на глибокому професійному рівні теоретичних знань, практичному досвіді роботи у відповідній галузі, бездоганній репутації та дотриманні норм професійної етики судового експерта.

Відповідно до програми міжнародної науково-практичної конференції «Ароцкерівські читання» в ході пленарного засідання заслухано й обговорено інформацію, що стосується проведення різних видів судових експертиз.

Директор Львівського науково-дослідного інституту судових експертиз, кандидата хімічних наук *О. Ф. Курильова* у доповіді «Використання методів експертних досліджень для аналізу втомного знеміцнення елементів конструкцій залізничної інфраструктури» розкрила сутність проблеми сучасної судової залізнично-транспортної експертизи, пов'язаної із дослідженням вузлів і конструкцій рухомого складу після їх руйнування та виявлення механізму виникнення несправностей, які мали вплив на факт залізнично-транспортної пригоди.

Асистент кафедри кримінального та адміністративного права й процесу Полтавського юридичного інституту Національного юридичного університету

імені Ярослава Мудрого **О. А. Панасюк** в повідомленні щодо окремих питань порядку дослідження доказів під час судового розгляду кримінального провадження звернув увагу на те, що суду необхідно забезпечити ефективне здійснення судового розгляду, керівництво ходом судового засідання, створити необхідні умови для реалізації сторонами їх процесуальних прав і виконання процесуальних обов'язків.

Доцент кафедри судової медицини, медичного правознавства Харківського національного медичного університету, кандидата медичних наук **В. В. Бондаренко** розповів про необхідність участі медичного експерта в слідчому експерименті та обґрунтував рекомендації слідчому щодо необхідності залучення судово-медичного експерта до проведення слідчого експерименту для підвищення його поінформованості, оскільки від цього залежить ефективність проведення судово-медичних експертиз.

Завідуюча відділом Харківського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України, кандидата юридичних наук **Н. М. Косміна** довела інформацію про нові види синтетичних наркотиків і проблеми регулювання їх обігу. Вона висвітлила сутність змін, які відбулися в причинно-наслідкових зв'язках і є характерними для процесу нової хвилі наркотизації, та окреслила низку проблем, які з цим пов'язані.

Головний судовий експерт Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру **О. В. Куровська** виступила із повідомленням про ритміку як один із параметрів дослідження особи за голосом і мовленням.

Після презентації відбулася дискусія, під час якої особливу увагу було приділено необхідності зміцнення та подальшого розвитку міждержавної співпраці судово-експертних установ, удосконалення організаційної, науково-методичної, науково-дослідної, експертної роботи.

Учасниками конференції прийнято такі рекомендації:

1. Вирішення проблем експертного забезпечення правосуддя в Україні спрямувати на подальший розвиток теорії й методології судової експертизи та криміналістики.

2. Вважати актуальним вирішення питань щодо процесуальних, організаційних, фінансових і кадрових проблем експертного забезпечення правосуддя.

3. Звернути увагу на необхідність внесення відповідних змін у процесуальне законодавство та викладення в новій редакції базового закону України «Про судову експертизу» з метою вирішення проблем щодо вдосконалення нормативно-правового регулювання питань судово-експертної діяльності в ході судово-правової реформи в Україні.

4. При проведенні наукових досліджень приділяти особливу увагу вдосконаленню методичної бази судової експертизи, у тому числі подальшому

розвитку наукових ідей Л. Ю. Ароцкера.

5. Для оптимізації процесу акредитації судово-експертних установ в Україні запровадити в неакредитованих установах систему менеджменту якості відповідного до вимог ISO/IEC 17025.

6. Упроваджувати єдиний підхід при проведенні судових експертиз із використанням сучасних науково-технічних досягнень.

7. Ужити заходів щодо розвитку криміналістичної техніки з урахуванням процесу в різних галузях науки й техніки, їх взаємозв'язків і взаємодії з потребами слідчої, експертної, оперативно-розшукової й судової практики.

8. Зосередити зусилля на вирішенні проблем фінансування державних установ експертизи, пов'язаних із питанням їх забезпечення сучасним обладнанням, що використовується під час проведення наукових та експертних досліджень, зокрема новітніх приладів, устаткування, апаратно-програмних комплексів тощо.

9. Із метою уникнення недоліків під час проведення слідчих експериментів і покращення якості розслідування кримінальних проваджень рекомендувати органам прокуратури та Міністерства внутрішніх справ України: розробити внутрівідомчі інструкції та накази щодо обов'язкового залучення лікарів-спеціалістів до проведення слідчих експериментів у випадках розслідування кримінальних проваджень, пов'язаних із встановленням механізму нанесення тілесних ушкоджень та проведення судово-медичних експертиз, віддаючи пріоритет у виборі лікаря-спеціаліста судово-медичним експертам обласних бюро судово-медичної експертизи Міністерства охорони здоров'я України. У разі фіксації слідчого експерименту на відеокамеру, при уточненні відомостей про механізм нанесення тілесних ушкоджень залучити лікаря-спеціаліста для допомоги під час опису дій учасників слідчого експерименту при відображенні інформації, яка міститься на відеозапису, на паперовий носій протоколу.

10. Рекомендувати міністерствам, відомствам і спеціалізованим установам судових експертиз ужити заходів щодо більш повного використання механізмів співпраці та потенціалу міністерств юстиції та інших міністерств і відомств різних країн.



Виступ директора Харківського науково-дослідного інституту судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса, доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України Олександра Миколайовича Ключева



Президія міжнародної науково-практичної конференції «Ароцкерівські читання»



Виступ директора Центру судової експертизи Литви, асоційованого професора кафедри кримінального правосуддя юридичного факультету Університету Вільнюса, постійного представника в ENFSI д-ра Габріеле Юодкайте Гранскіене



Виступ керівника відділу обробки даних судово-експертних досліджень та контролю якості, заступника директора Судово-експертного центру Чорногорії, постійного представника в ENFSI д-ра Александра Івановича



Пленарне засідання міжнародної науково-практичної конференції «Ароцкерівські читання»



Учасники міжнародної науково-практичної конференції за роботою



***Учасники міжнародної науково-практичної конференції «Ароцкерівські читання»
(25 травня 2017 р., м. Полтава)***

